

Laura MOLNAR, Ovidiu MĂRGINEANU

ȘTEFAN BACIU – REPERE BIOGRAFICE

Ștefan Baciu, scriitor din exil, cunoscut publicului român în mai mare măsură după revoluția din 1989, ne atrage atenția printr-un destin ieșit din comun, în care neprevăzutul joacă un rol important. Fără pretenția de a aduce în lumina cunoașterii evenimente și fapte ce i-au marcat existența mai bine decât a făcut-o însuși scriitorul în lucrările sale memorialistice, vom prezenta câteva din aspectele majore ale vieții.

Considerăm prezența sa astăzi, în acest cadru, ca pe un act de justiție adus memoriei sale, întrucât, la începuturile creației, Ștefan Baciu a contribuit la realizarea revistei „Țara Bârsei“, fără ca numele său să fie însă menționat în paginile vremii.

Personalitate complexă și multilaterală (poet, eseist, memorialist, redactor, diplomat, traducător, profesor universitar), și-a publicat opera în limbile română, germană, spaniolă, portugheză și engleză.

Ștefan Baciu se naște în Brașov la 29 octombrie 1918. Părinții săi, profesorul Dr. Ioan Baciu și Elisabeta Baciu, îi insuflă de mic fiului lor pasiunea pentru cultură și studiu. În atmosfera familială viitorul poet cunoaște o serie de personalități ale literaturii române, precum: Emil Cioran, Eugen Jebeleanu, Lucian Blaga, Octav Șuluțiu, Ilarie Voronca, Mihai Beniuc, scriitori care îi vor marca universul copilăriei și al adolescenței, una din preocupările sale de seamă în acea perioadă fiind colecționarea de autografe, astăzi pierdute.

Urmează cursurile Liceului „Andrei Șaguna“ din Brașov, unde are printre profesori nume celebre: Emil Cioran (Logică și Filosofie), Octav Șuluțiu (Limba și Literatura Franceză), Daniel Ganea (Limba Română) și Ioan Baciu, tatăl său (Limba Germană).

Debutul său, ca poet, are loc la o vârstă fragedă (1933), cu poezia „Eu“ în revista „Răboj“, poezie ce apare în același an în revista săsească „Klingsor“. Elev fiind, este preocupat de lumea literară, printre numeroasele colaborări cu reviste din aceeași perioadă se pot aminti: „Glasul Bucovinei“, „Manifest“, „Abecedar“, „Cuvântul Liber“, „Viața Literară“, „Lanuri“, „Frize“, „Gând Românesc“. Tot acum fondează propriile sale reviste, „Start“ și „Stilet“.

În 1935, la numai 17 ani, îi apare primul volum de poezii intitulat „Poemele Poetului Tânăr“, pentru care i se vor decerna: *Premiul Fundațiilor Regale* (în comisia de premiere fiind: Mircea Vulcănescu, Tudor Vianu, Mircea Eliade, Perpessicius, Mihail Sebastian, Dr. Ioan Cantacuzino) și *Premiul Societății Scriitorilor Români*.

Prezența sa nu trece neobservată, toți criticii contemporani salutând vocea nouă a tânărului poet. În anul 1941 își ia licența la Facultatea de Drept, din București. Îi sunt alături, ca prieteni, în această perioadă: Traian Lalescu, Alexandru Paleologu și Victor Popescu.

Între anii 1938 și 1946 este redactor la numeroase ziare și reviste bucureștene, printre care: „Universul Literar“, „Rampa“, „Bis“, „Arta Nouă“, „Duminica“, „Informația Zilei“, „Libertatea“ și „Gândirea“ lui Nichifor Crainic, și îi apar o seamă de volume de poezie: „Poeme de dragoste“, „Micul dor“, „Drumeț în anotimpuri“, „Căutătorul de comori“, „Cetatea lui Bucur“, „Muzica sferelor“, „Caiet de vacanță“.

În anul 1945 se căsătorește cu Mira Simian, născută la Râmnicu-Vâlcea, licențiată a Facultății de Farmacie din București (1943), Master of Arts la Middlebury – Vermont (USA – 1967)

și Doctorat la „Faculté des Lettres et Sciences Humaines“ la Universitatea din Strasbourg, cu teza intitulată: „Le sentiment de la mort dans l’oeuvre d’Eugène Ionesco“(1970). Mira Simian a fost de asemenea: poetă, critic de artă, profesor universitar și pictoriță.

În 1946 Ștefan Baciu pleacă împreună cu soția sa în Elveția, în calitate de atașat de presă al Legației României de la Berna, perioadă în care va colabora la diverse reviste literare din Elveția, Germania și Austria.

Între 1949 și 1962 trăiește în Brazilia, la Rio de Janeiro, unde, în primii ani, ca exilat, necunoscând limba portugheză, se confruntă cu numeroase dificultăți materiale. Odată acest obstacol depășit, începe să traducă articole din limbile franceză și germană. Remarcat de ziaristii brazilieni, devine redactor al paginii internaționale, ce tratează subiecte diverse (cărți, reviste, profiluri literare, evenimente politice), la una din cele mai importante gazete braziliene („Tribuna de Imprensa“). Acum este numit secretarul Cercului Diplomaților, se ocupă de organizarea activităților culturale și leagă numeroase prietenii cu o seamă de personalități din America Latină (ziariști, pictori, scriitori,

diplomați) printre care amintim: Manuel Bandeira, Carlos Lacerda, Ribeiro Couto, Benjamin de Mendonça, Rafael Barraza Monterrosa etc. Călătorește în numeroase țări din America Latină (Argentina, Peru, Columbia, Honduras, Guatemala, Nicaragua, Venezuela, Santo Domingo, San Salvador, Costa Rica, Haiti, Cuba etc.).

Această perioadă este una bogată din punct de vedere literar și publicistic: i se publică mai multe cărți de poezie, eseuri, monografii, traduceri,

memorialistică, antologii, comentariu politic etc. Colaborează la nenumărate ziare și reviste latino-americane. Are numeroase apariții radiofonice, atât la *Vocea Americii*, cât și la *Radio România Liberă*. Alături de Faust Brădescu și de I. G. Dumitriu, are inițiativa editării revistei „Înșir-te Mărgărite“, prima revistă literară din America Latină, dar și a unui centru cultural „Andrei Mureșanu“, proiect nerealizat, din nefericire.

Fidel crezului său literar, Ștefan Baciu, un spirit independent, scrie „o poezie în libertate“, neîncorsetată de reguli, departe de orice grup, școală, mișcare, curent, poetul fiind un tributar al luptei pentru adevăr și libertate. Poetul „cosmopolit și ortodox“, cum îi plăcea să se autointituleze, este caracterizat de critică drept un poet suprarealist de seamă.

Ștefan Baciu, ca român, este întâiul scriitor care publică primele două antologii latino-americane importante: *Antologia poeziei latino-americane* (1974) și *Antologia poeziei suprarealiste latino-americane* (1981).

Este prezent, ca autor, în antologia „Literatura universală“ de Manuel Bandeira, în care figurează scriitorii celebri latino-americani: Francisco Amighetti, Mario Picon Salas etc.

Un text al său, „Las Maderas de Amighetti“, este inclus în manualul universitar „Hombre hispanico“, la capitolul dedicat esteticii. Numele său apare alături de Octavio Paz, Jimenez, Lorca, Ortega y Gasset etc.

În anul 1962 este invitat împreună cu soția sa ca profesor de literatură hispano-americană la Universitatea din Seattle (Washington), iar din 1964 se stabilește în Hawaii, ca profesor de literatură hispano-americană la Universitatea din Honolulu, la Departamentul de Limbi Europene. Aici își predă cursurile timp de aproape 30 de ani, fondează revista „Mele“ (cântec, poezie, în limba hawaiană) al cărui redactor-șef a fost până la sfârșitul vieții. „Mele“ este denumită de el: „Scrisoare internațională de poezie“, în paginile revistei regăsindu-se poezii în limbile română, italiană, japoneză, franceză, portugheză etc.

În ultima perioadă a vieții, poetul, deși bolnav, continuă să scrie poezii sub formă de catrene care vor fi publicate sub titlul: „Peste o mie de catrene. Sub Tâmpa ... din Honolulu“. În întreaga sa creație din exil poetul are nostalgia Brașovului, a locurilor natale, fără, însă, ca dorința sa de a le revedea să se mai îndeplinească.

Ștefan Baciu se stinge din viață la 6/7 ianuarie 1993, în timpul ultimei convorbiri telefonice cu sora sa din București. Lasă în urma sa peste 100 de

volum de poezie, eseuri, traduceri, memorialistică și peste 5000 de articole, studii, recenzii, comunicări științifice etc. Din acestea menționăm, în cadrul memorialisticii: „Mira“, „Praful de pe Tobă“, „Însemnările unui om fără cancelarie“, „Un Brașovean în Arhipelagul Sandwich Hawaii“, „Călătorii“, „Aron Cotruș, omul și poetul“, „Bucarest-Estação Norte“, „Lavradio 98“. Din activitatea sa de traducător în limba română, evidențiem „25 de poeme din Georg Trakl“, „America“ de Raúl Otero Reiche; din traduceri în spaniolă „Poetas Rumanos“, „11+11 poetas rumanos contemporanos“, Lucian Blaga „Los poemas de la luz“; iar în limba germană „Gebet für Marlyn Monroe und andere Gedichte“ de Ernesto Cardenal, „Poesie album“ de Ernesto Cardenal, și antologiile germane: „Der du bist im Exil“ (colaborează cu Kurt Marti) și „Ausgewahlte Gedichte. De Jorge de Lima“.

În timpul vieții, activitatea sa este recunoscută prin acordarea unor distincții: *Cetățean de onoare al orașului Rio de Janeiro*, *Consul Onorific de Bolivia*, în Honolulu – Hawaii *Profesor Emeritus al Universității Honolulu*. I s-a decernat decorația de onoare a *Meritului Cultural cu grad de Comandor al Ministerului Educației și Culturii din Bolivia*. Totodată, postum, este recunoscut și pe plan național prin distincțiile de *Membri de Onoare al comunei Nadeș*, 1996 (satul natal al tatălui său – jud. Mureș), *Cetățean de Onoare al Municipiului Brașov* (1998), și prin cea de *Membri de onoare al Uniunii Scriitorilor din România*.

Ștefan Baciu apare, ca scriitor, în diferite dicționare, antologii, enciclopedii, istorii literare, dintre care exemplificăm: „Dicționarul enciclopedic“ – vol. 1, „Dicționarul scriitorilor români“ – vol. 1 (coordonat de Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu), „Dicționarul enciclopedic universal“ – vol. 1 de Lazăr Șeineanu, enciclopedia „Români în cultura și știința occidentală“ – vol. 13, sub egida Academiei americano-române de științe și arte, „Antologia poeziei românești culte“ de Florin Șindrilăru, antologia „O mie și una de poezii românești“ de Laurențiu Ulici – vol. V, „Istoria

literaturii române de la origini până în prezent“ de George Călinescu, „Istoria poeziei române moderne“ de Mircea Scarlat, „Amfiteatru cu poeți“ de Constantin Ciopraga, „Poezia română modernă de la G. Bacovia la Emil Botta“ de Nicolae Manolescu, „O sută de autori și încă unul“ etc.

În ultimii ani de viață, Ștefan Baciuc face două importante donații (manuscrise, tablouri, cărți, fotografii etc.) Bibliotecii Academiei Române, iar sora poetului, Ioana Baciuc Mărgineanu, un apreciat critic de teatru, donează, de asemenea, Muzeului Literaturii Române manuscrise, corespondență, fotografii etc.

Astăzi, în urma dorinței soției sale, domnul doctor Ovidiu Mărgineanu donează Consiliului Județean Brașov apartamentul care a aparținut familiei Baciuc, din faimoasa Casă Galbenă, de pe strada Baiulescu nr. 9, și colecția familiei ce conține: mobilier, opere de artă, fotografii, corespondență, înregistrări audio și video, cărți cu autograf ale scriitorului etc.

Ca urmare a acestei donații, se va deschide Casa Memorială „Ștefan Baciuc“, în cadrul Muzeului „Casa Mureșenilor“ Brașov.